

Hvem forsvarer civilsamfundet?

En Folkemøde-optakt om folkelighed, fadøl og det fælles bedste.

Af Rasmus Kolby Rahbek

I kølvandet på de seneste ugers debat om formandskabet i Venstre, har der gang på gang været henvist til, at en del af forklaringen på splittelsen i Venstre skal findes i, at partiets rødder er delt i to traditioner: Højskolevenstre og Handelshøjskolevenstre. Artiklen her skal ikke gå nærmere ind på, hvorvidt den dramatiske aften i Odense kan forklares ved dette begrebspar.

Når de trækkes frem her skyldes det, at de kan bruges som et prisme til at forstå en udvikling i dansk politik, som måske ellers kan være svær at pege konkret på. Udviklingen har ikke alene noget med Venstre at gøre. Den kan spores hos stort set alle partier – og for den sags skyld hos langt de fleste aktører på det man kunne kalde den politiske scene.

Der findes ikke et begrebspar i den socialdemokratiske tradition, der med samme sproglige "swung" indrammer udviklingen. Men den ligger der i splittelsen mellem fagbevægelsen (bredt forstået) og så velfærdsstatens ingeniører, systemteknokraterne.

I en bredere og mere populistisk udgave får den samme udvikling ofte den lidt upræcise beskrivelse af en splittelse mellem folket og eliten. I den mest platte udgave bliver det til et spørgsmål om, hvem danskerne helst vil drikke en fadøl med.

På Venstres skæbnesvangre aften sagde Søren Pind det ganske rigtigt: Venstre var den sidste bastion der gik under.

Elastikken mellem bagland og ledelse, mellem partiet som folkelig bevægelse og moderne organisation, brast. Og nok så megen forbrødring kan næppe hele splittelsen igen. Uskylden er brudt, og så er det som bekendt svært at vende tilbage. Skal forbindelse genoprettes, må det ske på nye betingelser.

Koblingen mellem de politiske partier og de folkelige bevægelser vil herfra ikke være andet end den fernis partiernes presseafdelinger vil hælde ud over politikernes fremtidige Grundlovstaler. Ikke at Lars Løkke ikke mente hvad han selv sagde i sin tale på Ollerup Gymnastikhøjskole. Problemet er bare, at der ikke er plads til den slags idealer, når hverdagen melder sig igen. Læren af de sidste fjorten dage er, at her gælder kun én valuta, og det er magt. Og det ved Lars Løkke bedre end de fleste. Alle dem der måtte have det svært med denne tilgang til politik, bør holde sig i baggrunden eller blive helt væk. Alternativt må man finde et parti, der har der bedst med at holde sig væk fra magten. Det er i hvert fald den lektie, vi kan læse os til i de fleste medier, her i dagene efter d. 3. juni.

Nu er det klart, at det at tale om folkelige bevægelser i dag kan virke næsten lige så fremmedgørende på nogen, som når jyske bønder taler jysk på TV2 News. Et mere moderne ord ville være Civilsamfundet – begge dele kan forstås som de institutioner, der springer ud af vores fælles liv med hinanden og som ikke er en del af staten, markedet eller det private.

Et af de tydeligste tegn på, at det politiske er blevet skilt fra civilsamfundet, hvad enten det så er til fordel for staten eller markedet, kan spores i den politiske retorik. "Nødvendighedens politik" er på alle måder et udtryk for, at der opereres med målrettethed og strategi frem for samtale og værdifællesskaber. Her er ikke plads til åben debat om hvilken vej vi vil i fællesskab. Her er svaret givet på forhånd. Og hvis du ikke er enig i svaret, er det fordi du er for dårlig til Excel.

Hvad enten man hedder Venstre eller Socialdemokratiet (eller snart sagt hvilket som helst andet parti) er svaret på udfordringerne det samme. Når det går højt til, kan der måske spores en forskel i, om man taler om markedsvilkår eller New Public Management – men forskellen er ens, det er bare farven der har en anden lyd.

Ja, noget kunne tyde på, at der ligefrem er sket et sammenfald: marked og stat er ikke længere to adskilte størrelser. Ove Kaj Pedersens ofte brugte – og mindst lige så ofte misbrugte – analyse af Konkurrencestaten peger på denne udvikling. Og i denne udvikling er der ingen plads til civilsamfundets mangel på målrettethed, styring og strategi. At være effektiv og konkret trumfer her til hver en tid holdninger, idealer og værdier.

Samtidig sker der i denne udvikling en forskydning fra, at politik kommer til at handle mere om rettigheder end om pligter. Hvilket er en forskydning fra det fælles og – ikke ind i staten og markeder – men ind i det private. Rettigheder forstås i denne sammenhæng altid og eksplicit som individualiserede rettigheder, der først og fremmest retter sig mod den enkeltes private liv, ikke mod det fælles liv.

Men dermed har vi også spillet os selv det politiske af hænde. Det er en forvrænget forståelse af det politiske der baserer sig på statens, markedets eller det privatlivets præmisser. Politik handler om at engagere sig i en debat om, hvad det er for et samfund vi i fællesskab ønsker at skabe.

Hal Koch siger det måske allertydeligst i 1942:

Det "politiske" udtrykker den ubestridelige Kendsgerning, at vi nu engang er sat her sammen og skal og maa finde ud af at ordne vore Forhold os imellem paa en anstændig Maade, og det er os der skal gøre det, og ikke nogen andre. Her er der ingen, der kan melde Pas eller trække sig bort.

Det politiske er ikke det der skiller os, men derimod det der

forener os i forsøget på at nå frem til et fælles bedste. Denne debat må tage sit udspring i det live vi lever sammen og de brydninger mellem holdninger, idealer og værdier der kommer ud af dette fælles liv. Først herefter kan svarene fra denne fælles debat gøres til genstand for styring og strategisk handling i staten.

Men denne opgave har vi tilsyneladende glemt. Vi har ladet den politiske debat blive frakoblet en folkelig debat. Vi har overflødiggjort os selv som medborgere, og i stedet ladet os forstå som klienter, forbrugere eller privatpersoner. Til nød som vælgere. Lars Løkke gjorde det helt tydeligt, da han indtog talerstolen til Folketingets afslutningsdebat: Vores største udfordring er, at 800.000 lades ud af fællesskabet. Med andre ord, fællesskabet er lig med arbejdsmarkedet. Civilsamfundet eller det folkelige fællesskab efterlades mast mellem staten og markedet på den ene side og det private på den anden.

Og her ligger de folkelige bevægelser og civilsamfundets – og dermed også højskolernes – måske vigtigste aktuelle udfordring: At insistere på, at der findes et folkeligt fællesskab, som vi alle er en del af og bør tage del i, og som har en væsentlig politisk rolle at spille. Højskolerne skal selvfølgelig blive ved med at lave højskole, og dette gøres nu en gang bedst med de elever man har. Men det må efterhånden stå helt klart, at højskolens opgave ikke er at levere hverken konkurrencestatssoldater, arbejdsbier eller studerende uden frafald. Højskolens opgave må være at levere en folkelig oplysning, baseret på en erfaring af at være en del af fællesskabet, der sigter mod at fremme den selvtillid, myndighed og evne til samtale hos den enkelte, der er en forudsætning for at tage del i fællesskabet.

Hvis man er i tvivl om hvorvidt der ligger et potentiale til at løfte denne opgave i civilsamfundet, de frivillige foreninger og den folkelige oplysning bør man læse den netop udkomne antologi "Folkestyrets rugekasser".

Om de øvrige aktører på den politiske scene så har tænkt sig at følge trop, kan Folkemødet jo passende agere strømpil for. Og ønsker man selv at være med, kan man jo kigge forbi Højskolernes Telt...